

Pidu meis eneses

Ülla Linnamägi – Eesti Arst

Eesti keel on olnud meie riigikeel sada aastat, 30 aastat möödub keeleseaduse vastuvõtmisest. Aasta 2019 on kuulutatud eesti keele aastaks.

Eesti Arsti esimesele numbrile aastal 1922 kirjutas Tartu Ülikooli esimene arstiteadlasest rektor Henrik Koppel kaassõnas: „Jääb küsimus, kas meie keel on juba küllalt arenenud eriteaduslike tööde jaoks, kuid see on kindlaks eesmärgiks, et ta selleks muutuks.“ Kui pea 100 aastat tagasi ilmusid Eesti Arstis artiklid nii prantsuse kui ka saksa keeles, siis aegamööda arenes ajakiri täielikult eestikeelseks. Praegu on korduvalt õhku visatud küsimus, kas eesti keel on enam valmis olema teaduskeel. Teisisõnu, kas eestikeelsele meditsiiniteaduslikul kirjandusel on tulevikku.

Eelmise sajandi viimasel poolel ja veel ka käesoleva sajandi alul tundus, et eestikeelsele meditsiinilisel kirjandusel on parimad ajad. 1980. aastatest alates ilmus kirjastuselt Valgus sari „*Scripta medicorum*“, kus käsitleti eri meditsiini valdkondi ning autoriteks olid Eesti meditsiiniteadlased, kokku peaaegu 30 originaalraamatut. Kirjastus Medicina avaldas hulgaliselt tõlkeraamatuid, mille tõlkimisel osalesid ka arstiteaduskonna õppejõud ja meditsiiniteadlased. Üheks neist oli näiteks „Neuroloogia taskuraamat“, mis oli sedavõrd populaarne, et tuli välja anda ka kordustrükk. Aktiivselt töötas paljuliikmeline meditsiiniterminoloogia komisjon. Eesti Arsti numbrid olid mahukamad, igas ajakirjanumbris oli umbes 5 uurimust ja 5 ülevaateartiklit. Samas oli siis kirjutamisprotsess aeganõudvam, kirjandusallikate kättesaamine keerulisem ja andmetöötlus ajamahukam. Käsikirjad kirjutati kirjutusmasinal, toimetamine toimus käsitsi. Imetlust väärrib, et toonased arstid ja arstiteadlased leidsid nii palju aega ja motivatsiooni, et oma teadmisi ja kogemust eesti keeles jagada.

On julgetud välja öelda, et keele arengu kõrgperioodile võivad järgneda positiivsed muutused ühiskonnas. Arvestades eelmise sajandi lõpu rahvuslikku ergastumist, mis viis Eesti iseseisvuse taastamiseni, on võimalik oletada, et nii see oligi. Jääb lootus, et praegune mõõnaperiood eestikeelses teaduskirjanduses ei viita rahvustunde nõrgenemisele.

Vaadates veel kord tagasi sajandi taha – kui siis ei olnud eesti keel veel päris valmis, et olla teaduskeel, kas siis nüüd ei ole ta selleks enam piisav? Saksa, prantsuse ja vene keele mõjud meie keeles on möödas või möödumas, ladina keel hakkab ununema. Anglitsismid on asendamas eestikeelset meditsiiniterminoloogiat. Inglise keel tungib aegamisi peale ning lahjendab eesti meditsiinkeelt. Vaikne ja vastupanuta alistumine?

Järele jääb meie tegevusest põhiliselt see, mis kirjasõnasse pandud. Jääb uskuda ja loota, et käesoleval sajandil on neid, kes mõtlevad eesti meditsiinilise teaduskeele järjepidevusele ja arengule. Rõõmu teeb, et praegustel arstitudengitel on eesti keeles kirjutamine auasi, seda peegeldab aktiivne huvi konkursil „Minu esimene publikatsioon“ osalemise vastu. Pea igas Eesti Arsti numbris on viimastel aastatel ilmunud mõni tudengi kirjutatud artikkel.

Vabariigi 101. aastapäevaga seoses võiks meditsiini päevaprobleemidele vaatamata mõelda üldisematele teemadele. Jääb praeguste ja tulevaste arstide ja õppejõudude vastutada, kas eesti meditsiinkeel säilib. Sajandi õppetundidest väärrib meenutamist, et koondumine oma keele heaks ning keele hoidmine on aidanud eestlastel rahvusena vastu pidada.

On öeldud, et tõeliselt loovalt mõtlev saab olla ikka ainult emakeeles. Soovin, et me oskaksime tunda naudingut keeruliste mõtete lihtsas vormis sõnastamisest eesti keeles. Eesti keeles kirjutamise rõõm võiks olla kui pidu meis eneses. Head emakeeleaasta jätku!

Ülla Linnamägi